

Experiment ve filosofii

Ve filosofii je „experiment“ čímsi mimořádně důležitým, s filosofováním nerozlučně, takřka bytostně spjatým. Každá (nová) filosofická myšlenka vlastně takovým experimentem je resp. jako takový experiment začíná. Ovšem aby bylo možno určitý myšlenkový pokus označit jako filosofický, je k tomu zapotřebí určitých myšlenkových předpokladů, zejména pak užití pojmů a pojmovosti. Tak třeba aby měla filosofický smysl věta, že všechno je voda (nebo vzduch atd.), je zapotřebí „experimentálně“ myslet (a tedy začít pojmově vypracovávat) myšlenku *arché*. Bez toho by se onen výrok, že všechno je voda, musel jevit jako banálně nesmyslný. Experimentálnost filosofického tázání po *arché* tedy nespočívá ve vymýšlení, zda jde spíše o vodu než o vzduch (či dokonce oheň), nýbrž v nasuzování a dalším detailním upřesňování pojmu *arché* (a třeba aniž by pojmenování samo předcházelo). Když Aristotelés zdůrazní, že každá změna musí probíhat na „něčem“, tj. na nějakém substrátu, který se nemění (resp. který není součástí oné změny), je to určitý myšlenkový, pojmový rozvrh, který pak může být domyšlen a eventuelně opraven, případně ovšem také zavržen. Výsledek není zřejmý ihned, ale může (a dokonce musí) být vždy znovu zjišťována jeho nosnost v nových kontextech, takže jen ve výjimečných případech je možno jej s jistotou prohlásit za nikam nevedoucí, nesprávně rozvržený nebo přímo mylný.

(Písek, 121123-2.)